Asger Jorn & Louisianas samling

JORN

LOUISIANA UNDERVISNING

3 - 6. KL.

Asger Jorn og Louisianas samling

Jorn rummet
Louisiana

Kunstens inderste væsen er at gribe mennesket. Er kunst ikke gribende er den simpelthen mislykket.

Asger Jorn, Magi og Skønne kunster, 1971

Asger Jorns billeder handler om ting, som vi alle sammen tænker over. De handler om livet, døden, kærligheden og lykken. Jorns billeder er fulde af fantasivæsener. De bliver født. De dør, elsker, græder og griner.

Jorn maler sine billeder efter 2. Verdenskrig. Han tror på, at hans billeder kan være med til at samle Europas folk igen og skabe frie mennesker. Jorn laver også grin med ideen om den pæne kunst, som kun nogle mennesker forstår og har glæde af!

På Louisiana findes der et rum med malerier af Jorn. Det skifter hvilke billeder der er fremme. Jorns malerier kan tale sammen med andre af museets kunstværker af både ældre og nyere kunstnere. Nogle af dem vil du møde her.

Titania II, 1940-41
Olie på lærred, 120,5 x 115,5 cm
Louisiana Museum of Modern Art

Jorn har malet en stor krusedulle. I krusedullen gemmer der sig en masse underlige figurer. Hvilke kan du finde? Baggrunden er blå foroven og brun og grøn forneden. Det ligner himmel og jord. Farverne er lyse og lette, men i midten af billedet optræder en mørk og faretruende figur.

Billedet har navn efter fe-dronningen Titania fra Shakespeares En *Skærsommernatsdrøm*. Shakespeare hentede navnet fra en græsk myte. Titanerne var 12 dæmoniske væsner. De gik til kamp mod de olympiske guder. Zeus besejrede dem og smed dem som straf i Tartotos - det dybeste sted i Underverdenen. Måske er det titanernes kamp mod guderne, vi ser foroven, og underverden vi ser forneden i billedet? Jorn er optaget af myter og eventyr. Han mener, at guder, uhyrer og fantastiske væsner kan bruges til at fortælle noget, der gælder for os alle sammen.

I *Titania II* har Jorn brugt en automattegning. Tegningen kaldes automatisk, fordi han laver den uden at tænke over, hvad den skal forestille. Tegningen er ikke styret af fornuften. Derfor kaldes den for en spontan teknik. Først bagefter kigger han på sin tegning og finder figurer, som han synes, bor i den. Måske øjne, fødder, bryster og tænder.

Spontane teknikker og abstrakte billeder

Jorns billeder viser ikke virkeligheden på samme måde som et fotografi. De er anderledes - abstrakte. Jorn mener, at det altid vil være forskel på, hvad vi hver især får øje på i et abstrakt billede. Du ser én ting, men din klassekammerat eller far og mor ser måske noget andet?

Det viser Jorn ved at lave en grundtegning, som han først selv finder figurer i. Bagefter lader han sine venner prøve det samme. Det kommer der 20 forskellige tegninger ud af. Sådan fastslår Jorn, at et abstrakt billede aldrig kan forstås på bare én måde.

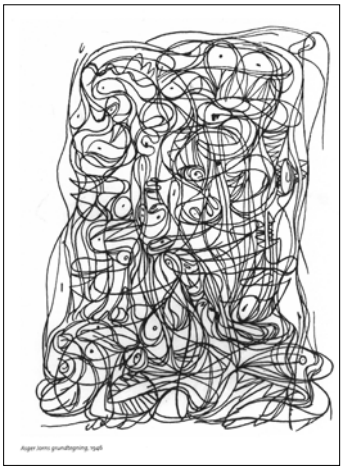

Jorns grundtegning, 1946.
Carl-Henning Pedersens tolkning af Jorns grundtegning, 1946

Dead Drunk Danes (Døddrukne danskere) 1960, Olie på lærred
130 x 200,5 cm, Donation: Louisiana - Fonden
Louisiana Museum of Modern Art

Jorn har sjasket, sprøjtet og ridset malingen på billedet. Billedet er kaotisk at se på. Det hele sejler. Kun nogle store farveklatter i grøn, rød, gul og blå træder tydeligt frem. En sort linie deler billedet på tværs. Efter et stykke tid foran maleriet vrimler det frem med figurer, dyr og masker.

Billedet hedder *Døddrukne danskere*. At være døddrukken er det samme som at være fuld. Jorn tænker på alle de danskere, der drikker sig fulde ombord på færgen mellem Danmark og Sverige.

Jorn får en pris og en masse penge (10.000 US Dollars). Men han vil ikke have prisen og pengene. Jorn siger: ”Jeg er ikke interesseret i at kunst skal gøres til konkurrence. Kunst er ikke en sportsgren...”.

? Hvad skaber orden og kaos i billederne *Titania* og *Døddrukne danskere?*

Print Asger Jorns grundtegning ud fra Louisianas hjemmeside. Se hvilke figurer du kan finde i den.

Bed en ven løse samme opgave og sammenlign jeres tegninger bagefter.

Spontane teknikker og abstrakte billeder

Sam Francis
Uden titel, 1957
Gouache på papir, 57 x 77 cm
Donation: Sam Francis
Louisiana Museum of Modern Art

Damien Hirst
Beautiful Charity Painting, (Smukt velgørenhedsmaleri,) 2001
Akryl på lærred, spin painting, diameter 183 cm
Donation: The Merla Art Foundation, ved Dennis og Jytte Dresing
Louisiana Museum of Modern Art

Abstrakte billeder fra USA

Jorn maler spontane og abstrakte malerier. Det samme gør nogle malere i USA, som kaldes abstrakte ekspressionister. De ønsker ikke, at malerier skal ligne virkeligheden som et fotografi, men i stedet skal de udtrykke kunstnernes følelser.

Nogle af de amerikanske kunstnere søger efter måder at give følelserne frit løb. Jackson Pollock (1912-56) opfinder fx en drypteknik, hvor han hælder eller drypper maling på lærredet. Sam Francis (1923-1994) billeder handler kun om farve. I hans billeder er der både tynd og gennemsigtigt maling, der er dryppet på og tykke farveklatter.

Den engelske kunstner Damien Hirst (1965-) har malet billedet *Smukt velgørenhedsmaleri.* Maleriet er skabt ved, at han har hældt maling på lærredet, imens han drejer det lynhurtigt rundt. Hirst vælger farverne og fordeler dem. Resten er op til naturens kræfter.

? Sammenlign Jorn, Sam Francis og Damien Hirsts billeder! Hvad har de tilfælles? Hvordan er de forskellige?

Cobra

Both worlds, (Begge verdener,) 1944
Olie på lærred, 74 x 99 cm
Donation: The Merla Art Foundation, ved Dennis og Jytte Dresing
Louisiana Museum of Modern Art

Jorn arbejder sammen med andre kunstnere i både Danmark og i udlandet. Han danner kunstnergrupper. En af dem er Cobra (1948-51). En Cobra er en slange. Navnet kommer også af forbogstaverne på byerne, hvor kunstnerne kommer fra: Copenhagen (København), Brussels og Amsterdam.

Cobra-kunstnerne vil have en verden, hvor der er plads til frihed og fantasi. De vil lave billeder, som alle mennesker kan forstå. Cobra-kunstnerne lader sig inspirere af børnetegninger og primitiv kunst, som fx afrikanske masker og skulpturer. De mener, at disse udtryk er mere ægte, fordi de er skabt af mennesker, der ikke har gået i skole for at lære at lave kunst.

Syv figurer med øjne, ører og munde. De ligner dyr og mennesker på samme tid. Nogle af figurerne er takkede. Andre er bløde og runde. De gule figurer træder frem i billedet. De røde går i ét med den mørkerøde baggrund. I midten sidder en figur ved en skrivepult. Den kigger ud på os med sit ene øje. Det andet er lukket. Måske kigger figuren også ind i sig selv?

Billedet *Begge verdener* viser nogle af de ting, Cobra -kunstnerne var optaget af. Jorns fantasivæsner har fx ansigter, der minder om masker. Han bruger en automattegning til billedet, men visker stregerne ud, så figurerne svæver rundt på billedet.

? Sammenlign malemåden i de to kunstneres billeder. Hvordan handler billederne om os allesammen?

Carl-Henning Pedersen
Mennesker og havet I, 1949
Olie på lærred, 162 x 208,5 cm
Louisiana Museum of Modern Art

Carl-Henning Pedersen (1913-2007) mener ikke, at kunst er noget, man kan lære på en skole. Det er noget, der kommer indefra og er forskelligt fra person fra person. De andre Cobra-kunstnere er enige. Carl-Henning Pedersens billeder forestiller eventyrlige figurer. I billederne svæver figurerne rundt. Der er ofte fugle, sole, heste og skibe. Billederne handler om frihed. De er malet kort tid efter 2. Verdenskrig

Menneskestudier

L'Adieu des amants, (De elskendes farvel,) 1955
Olie på lærred, 78,5 x 99 cm,
Donation: The Merla Art Foundation, ved Dennis og Jytte Dresing
Louisiana Museum of Modern Art

I billedet er der to store runde eller ovale former. Den ene står mod en lys og gennemsigtig baggrund. Den anden mod en mørk. Jorn fortæller, at dette billede handler om en kvinde og en mand. De to siger farvel til hinanden. Manden til højre svæver, mens han vifter med arme og ben og viser tænder. Kvinden til venstre står på jorden med store tunge øjne.

Jorn mener, at en af kunsten vigtigste opgaver er at fortælle, hvordan det er at være menneske. Det kan kunsten, fordi kunstneren selv er menneske og ved, hvad det vil sige fx at være glad eller ulykkelig. Eller hvordan det føles at skulle sige farvel. Er det måske Jorn selv, der siger farvel til sin kone i billedet? Eller er det bare to mennesker, der skal tage afsked med hinanden?

? Fortæl hvad de to siger til hinanden!

Gå selv på opdagelse i Louisianas samling, og se om du kan finde andre værker, der handler om kvinden og manden.

La Double face, (Dobbeltansigtet,) 1960
Olie på lærred, 116,5 x 89,8 cm
Louisiana Museum of Modern Art

I *Dobbeltansigt* ser det ud, som om farverne er klasket på billedet med voldsomme bevægelser. Nogle steder er malingen presset direkte ud af tuben. I baggrunden er der et tyndt lag sort maling. Det virker, som om billedet er blevet brændt.

Et ansigt kigger ud på os. Øjnene vender opad, og munden skriger. Ud af næsen ser det ud som om, der vælter en kugle med blod eller snot. Eller er det mon et andet ansigt? Kan du finde flere?

Jorns billede er ikke et almindeligt portræt. Det udtrykker en stærk følelse. Hvilken følelse synes du, det udtrykker?

Jorn mener, at kunsten skal gøre oprør og åbne folks øjne. Det gør den politisk. Hans billeder af skrigende ansigter og figurer i umulige situationer kan fx også handle om krigens rædsler og frygten for en ny krig.

? Hvad gør malemåden ved din oplevelse af billedet?

Det banale

Uden titel, 1943-44, 125 x 99,7 cm, olie på lærred
Donation: Ny Carlsbergfonden
Louisiana Museum of Modern Art

Tal R
Model Alone in Studio, (Model alene i atelieret,) 2006
Olie på lærred, 250 x 250 cm
Erhvervet med midler fra Løvbjergs Almene Fond og Løvbjerg Fonden
Louisiana Museum of Modern Art

Jorns billeder handler om helt almindelige ting – det banale. Ting som vi oplever i vores hverdag. De små ting i hverdagen er tit det vigtigste for os mennesker, mener Jorn. Det er også fra hverdagen, han henter sine materialer til billeder fx gemmer der sig et glansbillede i ét af hans billeder på Louisiana. På loppemarkeder finder han gamle billeder, som han overmaler og bygger videre på. Det kan være billeder af skovsøer og brølende kronhjorte. Jorn skelner ikke mellem kunst og ikke kunst. Derfor lader han sig inspirere af alle slags billeder og bruger dem også i sin egen kunst.

I *Model Alone In Studio* står der en nøgen dame i et rum. Hun er omgivet af sine ting; en kommode, et tæppe, et stort spejl og en amagerhylde. Rundt om rummet er der en ramme med mønstre, skibe og planter. Den unge danske kunstner Tal R (1967-) maler også billeder, der handler om hverdagen. Hans billeder inviterer dig til at gå på opdagelse og finde et væld af ting!

? Mal dit eget billede af noget, du har oplevet fx i dag. Lad dig inspirere af Jorn eller Tal R´s malemåde og materialer.

Billeder på hovedet

A Travers les Nuages, (Gennem skyerne,) 1967
Olie på lærred, 92 x 73 cm
Donation: The Merla Art Foundation, ved Dennis og Jytte Dresing
Louisiana Museum of Modern Art

Al fornyelse består i at kaste sig ud i det ukendte og dermed i den næsten sikre tilintetgørelse

Asger Jorn, Held og Hasard, 1963

I billedet *Gennem skyerne* bruger Jorn de fire farver rød, gul, blå og grøn. Der er ingen af farverne, der er vigtigere end de andre. Det gør, at det er svært at finde ro og sammenhæng i billedet. Kun en blå figur, der ligner en and, træder frem i midten af billedet.

Maleriet ser helt anderledes ud end første gang det bliver udstillet i Paris. Her viser det en stor figur. Den store figur våger over tre mindre masker. Men Jorn er ikke tilfreds. Han tager billedet tilbage, vender det på hovedet og overmaler de gule og grønne farver med rød.

Georg Baselitz
Das Liebespaar, (Kæresteparret,) 1984
Olie på lærred, 250,5 x 330 cm
Louisiana Museum of Modern Art

Her er verden også vendt på hovedet. Den tyske kunstner Georg Baselitz (1938-) har malet to figurer i et rum med gule vægge. En mand ligger nøgen på en seng. En kvinde står ved siden af med et rødt og et grønt øje. I vinduet ser vi et grantræ mod en lyserød himmel. Ligesom Jorn gør Baselitz oprør mod den orden, vi er vant til at finde i et billede.

?

Hvordan synes du det er at se på Jorn og Georg Baselitz billeder?

Hvordan bryder Jorn og Baselitz med ”den pæne kunst”?

Hvad sker der, hvis du vender Jorn og Baselitz billeder om igen?

Livet og døden - og lykken

Øjets blikstille, 1971
Olie på lærred, 116 x 89 cm,
Donation: The Merla Art Foundation, ved Dennis og Jytte Dresing
Louisiana Museum of Modern Art

I billedet strækker nogle menneskelignende figurer hals. Måske rejser de sig mod forårssolen? Farverne er lysegrønne, blå, hvide og gule. Men i bunden er det mørkegrønt, og øverst i billedet er der også en brun maske. De mørke og lyse farver giver kontrast i billedet.

Jorn maler billedet samme år, som han bliver far for sjette gang. To år efter dør han af lungekræft. Inden sin død er Jorn optaget af, hvad lykke er. Hvordan finder man lykken? Hvad er lykke for dig?

Året inden Jorn dør, bliver hans værk udstillet i et galleri. Titlen på udstillingen er *Øjets blikstille* ligesom billedet. Hvilke tanker giver titlen dig?

? Hvilke følelser og stemninger ligger i Jorns billede *Øjets blikstille?*

Hvilke associationer vækker værkets titel?

Per Kirkeby
Weltuntergang, (Verdens Undergang,) 2001
Olie på lærred, 300 x 500,5 x 3,5cm,
Erhvervet med midler fra Ny Carlsbergfonden
Louisiana Museum of Modern Art

Per Kirkeby (1938-) har malet det store billede *Verdens Undergang.* Billedet forestiller et landskab. Landskabet er delt i fire bånd. Vi ser naturen tæt på og langt fra på én gang. Når verden går under, ender alting. Men Kirkeby mener også ligesom Jorn, at der opstår noget nyt, når det gamle dør. I jordens geologiske lag kan man se sporene af det hele. Per Kirkeby føler også, at han får livet igen, efter at han overlever en livstruende sygdom.

? Hvordan kan et abstrakt maleri beskrive store, universelle spørgsmål om livet, døden, kærligheden og lykken?

Skab en fortælling til billedet *Øjets Blikstille* eller *Verdens Undergang*.

Jorn

Asger Jorn med Kirsten Lyngborg på bagsædet med retning mod Paris.
Silkeborg Kunstmuseum fotoarkiv

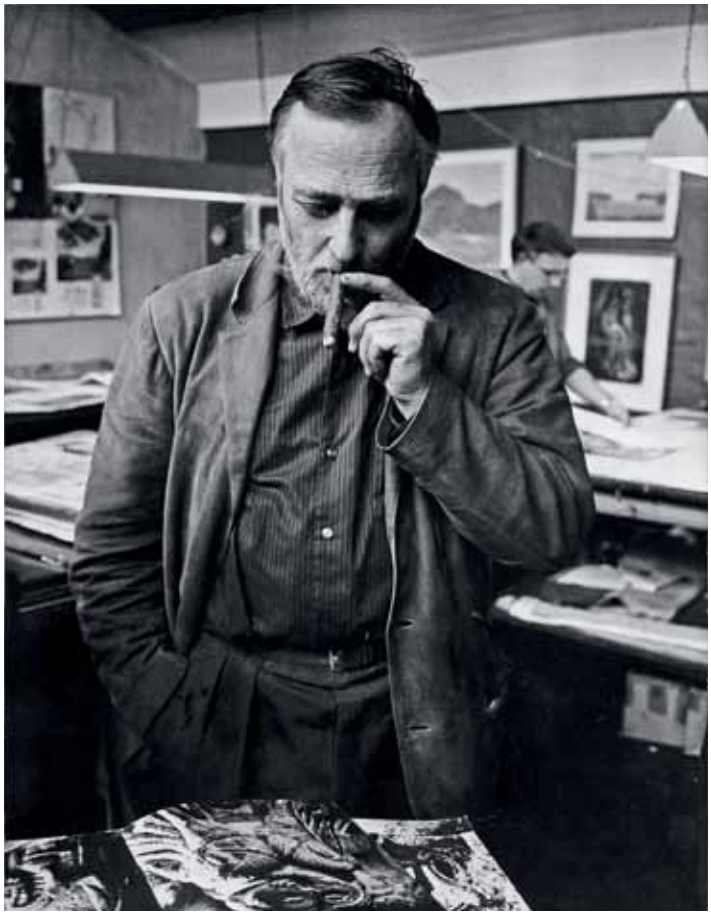
M. Wolff Jorn med cigar.
Silkeborg Kunstmuseum fotoarkiv

Asger Oluf Jørgensen (1914-1973) er født i Vejrum i Jylland. Hans forældre er lærere. Da Asger er 12 år, dør hans far. Hans mor bliver alene med Asger og hans fem søskende. Asger læser til lærer. I sin fritid maler han. Da han er færdig med at læse, beslutter han sig for, at blive kunstner. Han køber en motorcykel og kører afsted til Paris.

Jorn arbejder både i Paris og Danmark. Under 2. Verdenskrig kan han ikke rejse ud af Danmark. I stedet går han på Nationalmuseet, hvor han ser på rester fra Vikingetiden og får nye ideer til sine billeder. Efter krigen skifter han navn til Jorn og drager igen afsted til Paris.

Jorn arbejder med mange forskellige udtryk. Han maler og tegner, laver grafik, skulptur og keramik. Han skriver også bøger om kunst og politik.

Jorn arbejder, selvom han er syg i lange perioder. Han ligger på hospitalet i næsten to år, fordi han har tuberkulose. Senere køber han et hus i Italien, og bor dér det meste af sin tid. Jorn gifter sig tre gange og får seks børn. Han dør 59 år gammel.

© Louisiana Undervisning 2010. Tekst: Helle Søndergaard/Mette Simonsen Nielsen. Redaktion: Elisabeth Bodin. Layout: Henrik Obel. Kunstnere hvis værker er gengivet i dette undervisningsmateriale er søgt kontaktet med henblik på aftale om tilladelse. Skulle der være copyrightholdere til værker, der ikke mener sig omfattet eller dækket ind af de indgåede aftaler, beder vi dem henvende sig til Louisiana Museum, Publikationsafdelingen.
© Donation Jorn,Silkeborg/billedkunst.dk